

زهرا جذبی
کارشناس ریاضیات کاربردی و تحقیق در عملیات
آزیتا هانف
کارشناس تکنولوژی مهندسی نرم افزار

کاربرد شبکه‌های اجتماعی مجازی در مدرسه

نقش معلم و عملکرد دانش آموز

سرآغاز

فضای مجازی مجال شکل‌گیری اجتماعی جدید از کاربران شبکه‌های اجتماعی را فراهم می‌کند. هر چند روابط کاربران در فضای مجازی رابطه‌ای با واسطه است و نه رودررو، اما بسیاری از مطالعه‌کنندگان اینترنت تمایل دارند از اصطلاح «اجتماع» برای اشاره به جمع کاربران استفاده کنند. با شبکه‌های اجتماعی، دیگر افراد برای پیدا کردن هم‌فکران خود در موارد گوناگون تنها نیستند، یک دوست آرژانتینی برای تحلیل بازی‌های بوکاجونیور، یک دوست سوئدی برای صحبت در مورد فناوری اطلاعات، یک دوست فرانسوی برای صحبت در مورد فیلم‌های سینمای مستقل و یک دوست مصری برای بحث در مورد بحث خاورمیانه در گروه خود اظهار نظر می‌کنند.

این قابلیت که جوانی بتواند با مثل خود در کشورهای دیگر جهان ارتباط برقرار کند، باعث می‌شود این شبکه‌ها به مکانی تبدیل شوند که در آن‌ها ایده‌های جدید معرفی شوند و درباره آن‌ها بحث شود.

شبکه‌های اجتماعی، به‌خصوص آن‌هایی که کاربردهای معمولی و غیرتجاری دارند، مکان‌هایی در دنیای مجازی هستند که مردم خود را به‌طور خلاصه در آن‌ها معرفی و امکان برقراری ارتباط بین خود و هم‌فکرانشان را در زمینه‌های مورد علاقه‌شان فراهم می‌کنند. استفاده از این محیط‌ها در امر آموزش، در زمینه کسب مهارت‌های اولیه، می‌تواند عملکرد دانش‌آموزان را در مباحث درسی پایه بهبود بخشد. بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی، از محدودیت‌های یادگیری می‌کاهد و برابری در فرصت‌ها را تقویت می‌کند.

کلیدواژه‌ها: فضای مجازی، شبکه‌های اجتماعی مجازی، آموزش، معلم، فناوری اطلاعات

اشاره

ساده‌انگارانه است اگر تصور کنیم معلمان در فضای مجازی هیچ نقشی ندارند. در فضای مجازی، نقش جدید و آشکار معلم، کمک به دانش‌آموزان برای دسترسی درست و آسان به اطلاعات و کاربرد بهینه آن است. گرچه این نقش خاص نقشی است که معلمان در آن با فراگیرندگان شریک‌اند، گاه نیز فراگیرندگان در محیط شبکه، از معلمان پرکارتر و با معلومات‌تر می‌شوند، زیرا دانش‌آموزان در این محیط‌ها احساس خوبی دارند و حس می‌کنند در دنیای فناوری با دیگران هم‌گام هستند و خود را در این وادی جدا از دیگران نمی‌بینند. همچنین، احساس جمع بودن با گروه باعث می‌شود انرژی جوانی و شور و هیجان خود را نشان دهند و نیاز به همدلی با اجتماع را در خود رفع کنند. لذا آن‌ها به استفاده از این محیط علاقه‌مندند. در این شرایط، معلمان تنها منبع اطلاعات تلقی نمی‌شوند و دانش‌آموزان دریافت‌کننده صرف اطلاعات نیستند، بلکه معلمان راهنما و دانش‌آموزان فعالان اصلی عرصه آموزش و یادگیری محسوب می‌شوند. در همین جا لازم می‌دانیم، به این موضوع مهم اشاره کنیم که استفاده بهینه از این محیط امکان‌پذیر نیست، مگر اینکه حتماً ضوابطی متناسب با کار گروهی بر آن حاکم باشد تا هدف به بیراهه کشیده نشود.

در این مقاله سعی شده علاوه بر شمردن مزایا و معایب محیط‌های شبکه‌های اجتماعی، ضرورت بهره‌گیری از معلم را در این فضا بیان کنیم و راهکارهای مناسبی را که حاصل تجربه در مدرسه است ارائه دهیم.

تجربه‌های بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی در

مدرسه

به کمک فضای شبکه‌ها در امر آموزش، همواره در کنار دانش‌آموز هستیم و این دانش‌آموزان را دلگرم و علاقه‌مند می‌کند. البته در این فضا لازم است در چارچوب مشخصی حرکت کنیم تا هم قانونمندی آموزش داده شود و هم با ایجاد فضای مشارکتی، دانش‌آموزان یاد بگیرند به حقوق شخصی افراد احترام بگذارند.

ما در محیط مدرسه اقدامات زیر را در امر آموزش انجام داده‌ایم که تأثیرگذارتر از روش‌های قدیمی بوده‌اند.

- جست‌وجوی کلمات کلیدی هر مبحث به عنوان تحقیق کلاسی، به منظور تهیه گزارش و ارائه آن در کلاس که باعث افزایش اعتمادبه‌نفس و مهارت‌های ارتباطی می‌شود.

- تهیه طرح‌های تحقیقاتی انفرادی با توجه به ویژگی‌های فردی و علاقه‌مندی‌های دانش‌آموزان و اختصاص زمان لازم برای بررسی پرسش‌های احتمالی درباره آن موضوع به دانش‌آموز در خارج از محیط مدرسه (از طریق شبکه‌های اجتماعی و به کمک گوشی همراه). این کار باعث ارتباط بیشتر و بهتر معلم و دانش‌آموز می‌شود. از آنجا که دانش‌آموز می‌داند دسترسی به معلم در خارج از مدرسه (از طریق شبکه‌های اجتماعی و به کمک گوشی همراه) نیز برایش فراهم است، پرسش‌های خود را مطرح می‌کند و با هدایت معلم در حوزه یادگیری درسی مورد علاقه خود به نتیجه مطلوب تری خواهد رسید.

- برنامه‌ریزی کلاس‌های آموزشی در ساعات مشخص. لازمه شرکت در این کلاس‌ها رعایت قوانین و مقررات مدرسه است. این قوانین با توجه به نیازها و درخواست اعضای کلاس وضع می‌شود و چون تصمیم‌گیری جمعی است، درصد تعهد به اجرای آن بالا می‌رود.

- فراهم کردن امکان پرسش برای دانش‌آموزان. در شب‌های امتحان، به دانش‌آموزان اجازه داده می‌شود سؤالاتی را که در طول مطالعه برایشان پیش می‌آید، آن‌لاین و در ساعات تعیین‌شده، از معلم خود بپرسند. این کار به ایجاد آرامش در روند مطالعه کمک می‌کند و دانش‌آموزان ترغیب می‌شوند وقت تلف‌شده نداشته باشند و از این فرصت استفاده کنند. فضای رقابتی که ایجاد می‌شود، به تنهایی نکته خوب دیگر این طرح است.

- برگزاری امتحانات آنلاین. معلم می‌تواند با کمک گرفتن از فضاهای شبکه‌ای در روند آموزش خود

تغییر ایجاد کند. با این روش، دانش‌آموز برای آموختن یک موضوع، به کلاس درس وابسته نیست و همواره راه برای یادگیری بهتر و بیشتر باز است. چگونگی اجرای این طرح را معلم بنا می‌گذارد. موضوع ارتباط شبکه‌ای می‌تواند موضوعی از یک درس، بخشی از کتاب یا امتحانات کلاسی باشد.

نقش معلم در آموزش و فضای مجازی

فناوری ابزار مفیدی است، اما اکثر افراد نمی‌دانند چطور باید از آن به درستی استفاده کرد. همین موضوع می‌تواند فناوری را حتی به ابزار مخرب هم تبدیل کند.

معلمان می‌کوشند آموزش را با فناوری انطباق دهند و آن را در فرایند تدریس خود منعکس کنند. نتایج مطالعات نشان می‌دهد، معلمان ماهر در کاربرد فناوری اطلاعات بهتر می‌توانند دانش‌آموزان را در یادگیری هدایت کنند. حل مسئله و مهارت‌های سطح بالای تفکر، تفسیر و تحلیل اطلاعات، مدیریت زمان و توانایی اولویت‌بندی مهارت، در فضای اطلاعاتی و جامعه جهانی مبتنی بر اطلاعات توسعه می‌یابد و این منوط به این است که معلمان و دانش‌آموزان بتوانند به نحو مؤثر و اصولی با یکدیگر ارتباط برقرار و از فناوری به نحو مطلوب استفاده کنند.

جهان مجازی هویت معلم و فراگیرنده را به شدت تغییر می‌دهد و وظایف و نقش‌های جدیدی برای آن‌ها پدید می‌آورد. نقش معلم از ناقل دانش به خالق محیط یادگیری متحول می‌شود. یادگیری و راهنمایی مسیر بهینه یادگیری، از اهم فعالیت‌های معلم در فضای مجازی است.

«گودیر^۲ (۲۰۱۴)» معتقد است، نقش معلمان در محیط‌های یادگیری شبکه‌ای دچار این تغییرات می‌شود:

- به‌جای سخنرانی و ارائه اطلاعات، به راهنمایی یادگیرندگان و مدیریت منابع می‌پردازند.
- به‌جای آنکه به سؤالات پاسخ دهند، یادگیرندگان را برای یافتن پاسخ هدایت می‌کنند.
- ساختار اصلی و چارچوب کار را برای دانش‌آموزان تدارک می‌بینند و یادگیرندگان را تشویق می‌کنند که خودشان فرایند یادگیری‌شان را کنترل کنند.

ویژگی‌های به‌کارگیری شبکه‌های اجتماعی در

امر آموزش

استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در یاددهی - یادگیری باعث می‌شود دانش‌آموزان اطلاعات بیشتری را در مدت زمان کوتاه‌تری کسب کنند و در حوزه آموزش، انگیزه افراد برای یادگیری افزایش یابد.

از آنجا که دانش‌آموز می‌داند دسترسی به معلم در خارج از مدرسه (از طریق شبکه‌های اجتماعی و به کمک گوشی همراه) نیز برایش فراهم است، پرسش‌های خود را مطرح می‌کند و با هدایت معلم در حوزه یادگیری درسی مورد علاقه خود به نتیجه مطلوب تری خواهد رسید

● استفاده زیاد از شبکه‌های اجتماعی بعضی افراد را به شدت بی‌خواب می‌کند.

نتیجه‌گیری

فناوری ابزاری قدرتمند است و ابراز شیفتگی بیش از حد در برابر آن یا نفی کامل آن، به خاطر فراهم نبودن زمینه‌های بهره‌گیری یا سایر امکانات، هیچ‌کدام کار به‌جایی نیست. حذف یا نفی استفاده از ارتباطات شبکه‌ای، حاصلی جز عقب ماندن در مقایسه با دیگران ندارد.

امروزه، کلاس‌های آموزشی معمول اثربخشی چندانی ندارند، زیرا به زمان و مکان خاصی وابسته هستند، در حالی که به کمک فضاهای شبکه‌های مجازی می‌توان آموزش را به خارج از محیط معمول کلاس کشاند و نتیجه مطلوب‌تری به دست آورد.

مسلماً این معلمان هستند که کلید کاربرد اثربخش فناوری در جهت بهبود یادگیری را در دست دارند. نقش معلم در این فضا راهنمایی است و نه انتقال اطلاعات. استفاده از فضای مجازی می‌تواند تهدیدها را به فرصت تبدیل کند.

نخستین مرحله و در عین حال دشوارترین بخش در راستای اجرای این طرح، بسترسازی فرهنگی است. فرایند بسترسازی فرهنگی کاری است بس دشوار و طاقت‌فرسا و طولانی که به اندیشه‌ورزی، برنامه‌ریزی، اهتمام تک‌تک افراد و تلاش جمعی همه افراد ذی‌ربط و ذی‌نفع نیاز دارد.

مهم‌ترین شیوه در راه بسترسازی فرهنگی و تغییر نگرش، آموزش و یادگیری به شیوه نوین و زمان‌بندی شده براساس فناوری اطلاعات است که با ارتقا بخشیدن به سطح آموزش‌های خاص به این مجریان و بهره‌گیران، روند توسعه علمی طرح، نه تنها فعال می‌شود، بلکه جهش خواهد یافت.

با دادن اجازه به دانش‌آموزان برای بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی، به آن‌ها فرصت می‌دهیم مسئولیت بیشتری را در مورد یادگیری خود به عهده بگیرند و هدفمندان به فعالیت‌های یادگیری خود جهت بدهند. همچنین، به معلمان فرصت می‌دهیم توانمندی‌ها، علاقه‌ها و انگیزه‌های دانش‌آموزان خود را بهتر بشناسند و بر آن اساس، نقش هدایت یادگیری را هموارتر به سرانجام برسانند.

* پی‌نوشت.

1. Buka junior plays
2. Good year

* منبع

Good year, Samantha. 2014 The power of social media, Huffing-ton post > entry mobile- friendly, may1.2014.

این فضای آموزشی بر ایجاد ارتباط مبتنی است و رها شدن کلاس از یکنواختی روش‌های سنتی تدریس و معلم‌محور را در پی دارد.

مزایا برای معلم

- دانش‌آموزان را در پیدا کردن مسیر یادگیری کمک می‌کند.
- به هدایت جداگانه دانش‌آموزان به شکل انفرادی می‌پردازد.
- دانش‌آموزان را برای ارزیابی خود کمک می‌کند.
- بر پرورش مهارت‌های ارتباطی و اخلاقی تأکید دارد.
- از منابع گوناگونی استفاده می‌کند و درباره نحوه استفاده از منابع با دانش‌آموزان گفت‌وگو می‌کند.

مزایا برای دانش‌آموزان

- در فرایند یادگیری فعال‌تر هستند.
- در داخل و خارج از مدرسه به فراگیری می‌پردازند.
- کارگروهی بیشتری انجام می‌دهند.
- پرسش می‌کنند.
- جواب‌ها را خودشان پیدا می‌کنند.
- به یادگیری علاقه بیشتری پیدا می‌کنند.
- توانمندی‌های خود را کشف می‌کنند.
- علاقه‌مندی‌های خود را جست‌وجو می‌کنند.

کاستی‌ها و معایب شبکه‌ها

- تعاملات فردبه‌فرد یا رودررو را کاهش می‌دهند.
- احساس نیاز به توجه را به شدت در فرد افزایش می‌دهند.
- ممکن است فردی در شبکه، دیگری را از اهداف زندگی واقعی منحرف کند.
- خطر ابتلا به افسردگی را در پی دارند.
- استفاده بیش از حد از آن‌ها ممکن است به خلاقیت افراد صدمه بزند.

استفاده از امکانات فضای مجازی می‌تواند تهدیدها را به فرصت تبدیل کند